

Samenvatting Oscar CORNELISSEN

De politieke en diplomatieke geschiedenis van de Koude Oorlog heeft lang het beeld in stand gehouden van twee machtsblokken die gedurende heel het conflict lijnrecht tegenover elkaar stonden en hermetisch van elkaar waren afgesloten. Een groeiend aandeel van het historisch onderzoek richt zich nu echter op de interactie, uitwisseling en samenwerking die toch plaatsvond over de grenzen van de twee blokken heen. Deze masterproef sluit daarbij aan door de wetenschappelijke samenwerking en uitwisseling te bestuderen tussen de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) en de Poolse Katholieke Universiteit Lublin (KUL) tijdens de Koude Oorlog. Deze casus onderscheidt zich in het bijzonder omdat de KUL toen de enige nog vrije universiteit was in het gehele Oostblok en onderdeel vormde van de oppositie tegen het Poolse communistische regime. De masterproef stelt zich de vraag hoe die samenwerking zich ontwikkelde en waaruit ze concreet bestond, vanuit zowel een institutioneel als een persoonlijk perspectief.

De KUL had als dissidente universiteit geen staatsondersteuning voor haar activiteiten en ze zorgde bijgevolg via haar eigen internationale netwerk voor de financiële en materiële middelen om te overleven. Ook op het academische vlak had ze nood aan steun, omdat er door de overheids censuur in Polen maar weinig mogelijkheden waren voor degelijk academisch onderzoek. Na de destalinisering in de jaren vijftig kon de KUL contact leggen met de KU Leuven, waarna de rectoren een beursprogramma opzetten dat Poolse academici de kans bood om hun opleiding aan de KU Leuven te vervolledigen. Na een moeizaam begin won de uitwisseling aan tempo in de jaren zestig, waarbij vooral de mediëvistiek profiteerde van een intensieve wetenschappelijke samenwerking rond kerkgeschiedenis.

De splitsing van de Leuvense universiteit in 1968 luidde een nieuwe fase van de samenwerking in. Zowel de UCL als de KU Leuven zetten hun programma met de KUL verder via afzonderlijke akkoorden. Ditmaal stonden de wetenschappelijke en didactische belangen van de KUL centraal, ten nadele van de ondersteuning van de Poolse kerk, die door de KU Leuven zelfs helemaal werd geschrapt. De beurzen werden vooral gebruikt voor onderzoek, maar ook het onderwijs aan beide universiteiten zette stappen vooruit door de uitwisseling. Zo ontwikkelde de richting slavistiek aan de KU Leuven een Poolse component en richtte de KUL op haar beurt een Instituut voor Neerlandistiek op. Toch bleef de KUL als hulpbehoevende universiteit vooral afhankelijk van de KU Leuven en was het enthousiasme van Leuvense academici om naar Polen te gaan eerder gering.

Zo'n uitwisseling organiseren in het midden van de Koude Oorlog, en dan nog eens met een 'reactionaire' Poolse universiteit in Polen was geen evidentie. Gedurende de hele uitwisseling werkte de Poolse overheid die waar mogelijk actief tegen. Zo weigerde ze soms paspoorten te verlenen, maakte ze de procedure hiervoor ingewikkeld en beperkte ze de KUL zoveel mogelijk in haar bewegingsruimte. Ook onderling ondervonden de universiteiten moeilijkheden omwille van taalproblemen, academische onenigheden, de privilegering van bepaalde groepen en de beschuldigingen van een wetenschappelijk toerisme vanuit Lublin. Ondanks al die obstakels slaagden Leuven en Lublin er toch in om een productieve wetenschappelijke samenwerking op te zetten die een unieke kans bood voor de deelnemers om een blik te werpen over de andere kant van het IJzeren Gordijn.